

მეცნიერება Sciences

ხორბლის წარმოების სტრატეგია, პრიორიტეტები და პროგნოზი საქართველოში

გურამ ალექსიძე

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის
პრეზიდენტი, აკადემიკოსი,

ომარ ქეშელაშვილი

საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის
ეკონომიკის სამეცნიერო განყოფილების აკადემიკოს-მდივანი, აკადემიკოსი.

საკვანძო სიტყვები: ხორბალი, წარმოება, ტექნოლოგია, მეთესლეობა, ექსპორტ-იმპორტი, სტრატეგია, პრიორიტეტები, სახელმწიფოებრივი რეგულირება, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქცია, პროგნოზი, პერსპექტივა.

რეზიუმე

აღნიშნულია, რომ ხორბალი საქართველოში განსაკუთრებული, სტრატეგიული სასოფლო-სამეურნეო კულტურაა, რასაც განაპირობებს მისი მდიდარი ისტორია, დიდი აგრონომიული და ეკონომიკური მნიშვნელობა. მსოფლიოში ცნობილი ხორბლის 20 სახეობიდან 12 სახეობის სამშობლოა წინა აზია, ხოლო 8 სახეობა წარმოიშვა სამხრეთ კავკასიიდან. მათგან 5 საქართველოს ენდემია.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთო სისტემაში გამოკვეთილი პოზიცია უკავია მემარცვლელობას, კერძოდ ხორბლის წარმოებას, რომელიც მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოებას და მის მომავალზე ორიენტირებულ განვითარებას პრიორიტეტული და სტრატეგიული მნიშვნელობა ენიჭება.

როგორც ფაქტობრივი მონაცემებიდან ჩანს (საშუალოდ, ათას ტონაში): ხორბლის საკუთარი რესურსი შეადგენს 75,0, იმპორტი-651,0 მთლიანი რესურსი (მარაგის ჩათვლით)-796,0.

ამის შესაბამისად, ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით მოიხმარება 110კგ ხორბალი (ფიზიოლოგიურ ნორმასთან შედარებით 87,3%), ხოლო იწარმოება მხოლოდ 18 კგ.

საქართველოს მოსახლეობა წელიწადში 700-800 ათას ტონა ხორბალს მოიხმარს, ქვეყანაში კი ხორბლის წარმოების მაჩვენებელი (მოხმარების მიმართ, 8-10%-ია (75-80 ათასი ტონა, 50-52 ათასი ჰა-დან), დანარჩენი უცხოეთიდან შემოდის.

ზავგასმულია მეთესლეობისა და ჯიშთა გამოცდის განვითარებას სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა.

საქართველოში, მარცვლელი მეურნეობის განვითარება და ხორბლის წარმოება ორიენტირებული უნდა იყოს საბაზრო ურთიერთობათა მოტივაციებისა და მოთხოვნების შესაბამის მდგრად და უსაფრთხო განვითარებაზე.

ეკონომიკური პარამეტრების გათვლის შედეგად გამოვლინდა, რომ: ოპტიმიზირებული ვარიანტით, 2025 წლისათვის, საშემოდგომო ხორბლის ფართობის ოპტიმალურ ზღვრად მიჩნეულია: 114,0 ათასი ჰა, მოსავლისა-421,8 ათასი ტონა. ამ პერიოდისათვის, ხორბალი დიდი მოცულობით წარმოებული იქნება კახეთში, 2025 წელს საქართველოში მოსალადნელი წარმოების 45,7 %, შიდა ქართლში-23,0 %, ქვემო ქართლში-20,2 %.

ხორბლის წარმოების სტრატეგიას უშუალოდ უკავშირდება ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის მიღების საკითხი. საქართველოს ამ მხრივ ორი ეტაპი აქვს გასავლელი: 1 ეტაპი არის გარდამავალი პერიოდი. ამ დროს ხდება მცენარეთა დაცვის ინტეგრირებული სისტემის დანერგვა. მე-2 ეტაპი არის წმინდა ეკოლოგიური წარმოება.

ხორბლის წარმოების სტაბილურობისა და მდგრადობის შენარჩუნების მიზნით დიდი მნიშვნელობა აქვს მარცვლელი მეურნეობის განვითარების სახელმწიფოებრივ რეგულირებას. ამას, მეცნიერულ საფუძვლად უნდა დაედოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მიერ, მეცნიერთა ერთობლივი მონაწილეობით, საგანგებოდ, დღევანდელი მოთხოვნების შესაბამისად დამუშავებული კომპლექსური მიზნობრივი პროგრამა „მარცვალი“- (სახელმწიფოებრივი პროგრამული რეკომენდაციები და პრიორიტეტულ-სტრატეგიული მიმართულებები მარცვლელი მეურნეობის მდგრადი და უსაფრთხო განვითარებისათვის).

აღნიშნული პროგრამა გამოცემულია წიგნად და დაინტერესებულ პირებს შეუძლიათ მისი, აგრეთვე შესაბამისი ელექტრონული ვერსიის გამოყენება.

ხორბალი საქართველოში ენდემური და განსაკუთრებული, სტრატეგიული სასოფლო-სამეურნეო კულტურაა, რასაც განაპირობებს მისი მდიდარი ისტორია, დიდი აგრონომიული და ეკონომიკური მნიშვნელობა.

ისტორიული წყაროებით, ხორბალი საქართველოში ჯერ კიდევ ნეოლითისა და ადრებრინჯაოს პერიოდებიდან არის ცნობილი, როცა ხორბალთან ერთად უკვე ითესებოდა ფეტვანარები, საზეთე-ბოჭკოვანი კულტურები, მოშენებული იყო ვაზი და ხენილი.

არქეოლოგიური მონაცემებით, ხორბლის კარბონიზებული მარცვლები აღმოჩენილია ძვ.წ.აღ. VI-VII ათასწლეულის ძეგლებზე (არუხლო, სრამის გორა, შულავერი, ჩიხორი, ხელთუბანი). მიწათმოქმედების პირველი ნიშნები თარიღდება მეზოლითის პერიოდით.

ანტიკური საბერძნეთის ისტორიკოსების, ჰეროდოტესა და ქსენოფონტეს შრომებში მოცემულია ცნობები საქართველოში ხორბლის გავრცელების შესახებ. მოგვიანებით, სულხან-საბა ორბელიანი (1648-1725 წწ.), ვახუშტი ბატონიშვილი (XVIII ს.) და სხვები თავიანთ ნაშრომებში გვაწვდიან ცნობებს საქართველოს ხორბლების შესახებ.

სამეცნიერო კვლევებით დადასტურებულია, რომ მსოფლიოში ცნობილი ხორბლის 20 სახეობიდან 12 სახეობის სამშობლოა წინა აზია, ხოლო 8 სახეობა წარმოიშვა სამხრეთ კავკასიიდან. მათგან 5 საქართველოს ენდემია.

სულ საქართველოში აღწერილია ხორბლის 14 სახეობა, 150-ზე მეტი სახესხვაობა, ფორმა და აბორიგენული ჯიში.

ხორბლის ენდემური სახესხვაობებისა და ფორმების სიმრავლით საქართველოს მსოფლიოში პირველი ადგილი უკავია.

აღსანიშნავია, რომ ქართული ხორბლები ხორბლების სხვა სახეობებისაგან გამოირჩევა მთელი რიგი თვისებებით, რაც მათ განსაკუთრებულ სელექციურ ღირებულებას ანიჭებს. ხორბლის ქართული სახეობები გამოირჩევა სოკოვანი დაავადებების მიმართ მაღალი კომპლექსური იმუნიტეტით, გარემოსადმი ადაპტაციის მაღალი უნარით, პურცხოვის და სხვ, საუკეთესო თვისებებით.

ამჟამად, საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთო სისტემაში გამოკვეთილი პოზიცია უკავია მემარცვლეობას, კერძოდ ხორბლის წარმოებას, რომელიც მნიშვნელოვანწილად განსაზღვრავს ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოებას.

თუ გავითვალისწინებთ სოფლის მეურნეობის თანამედროვე მდგომარეობის სიტუაციურ-ეკონომიურ ანალიზსა და თვალსაწიერი პერსპექტივის მოთხოვნებსა და მოტივაციებს, მარცვლეული მეურნეობის, უპირატესად ხორბლის წარმოების, მომავალზე ორიენტირებულ განვითარებას პრიორიტეტული და სტრატეგიული მნიშვნელობა ენიჭება.

ამას განაპირობებს:

ჯერ-ერთი დარგის განვითარების დონისა და მასშტაბების შეუსაბამობა არსებულ რესურსულ პოტენციალთან;

მეორე-მემარცვლეობის განვითარების რეალური და მზარდი ტექნოლოგიური და ეკონომიკური შესაძლებლობები;

მესამე-ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების შეუფერხებელი უზრუნველყოფის აუცილებლობა;

მეოთხე-მემარცვლეობის განვითარების სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობა.

მარკეტინგული სტრატეგიის შესაბამისად, სასურსათო მარცვლეული კულტურების (ხორბალი, ქერი, სიმინდი, შვრია) და მარცვლეულ-პარკოსანი კულტურების (ლობიო, ბარდა, სოიო, მუხუდო, ოსპი) მოყვანა მეტნაკლები მასშტაბით თითქმის ყველა რეგიონში შეიძლება, თუმცა, მის რეგიონულ რეგულირებას ახდენს ისტორიულად ჩამოყალიბებული ობიექტური ფაქტორი-მოსახლეობის სპეციფიკური მოთხოვნები, რომლის შესაბამისადაც აღმოსავლეთ საქართველოში უპირატესად მოიყვანება და მოიხმარება ხორბლეული, ხოლო დასავლეთში-სიმინდი. ეს გარემოება მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს მარკეტინგულ ბაღეზე და საბაზრო უზრუნველყოფაზე.

გასათვალისწინებელია, რომ საქართველოს სოფლის მეურნეობის მრავალდარგოვანი სტრუქტურა, რაც ობიექტური ბუნებრივ-ეკონომიკური პირობების გავლენით არის ჩამოყალიბებული, საშუალებას არ იძლევა ძირითადი სასურსათო პროდუქტები, მათ შორის სასურსათო და საფურაჟე ხორბალი, ვაწარმოოთ იმ მოცულობით, რომ მაქსიმალურად დაკმაყოფილდეს, როგორც საქართველოს მოსახლეობის, ისე, მითუმეტეს, ტურისტებისა და საკურორტო და სამკურნალო კერებში მყოფ დამსვენებელთა მოთხოვნილება.

პერსპექტივაში კი, თუ გავითვალისწინებთ და მხედველობაში მივიღებთ მაღალ და ინტენსიურ ტექნოლოგიებს, სელექციისა და გენეტიკის მიღწევებს, და, ამის საფუძველზე პროგრამირებული მოსავლის მიღების

შესაძლებლობებს, ამ შემთხვევაში, საქართველო, საკუთარი წარმოებით შეძლებს დაიკაფოფილოს ხორბალზე სასურსათო მოთხოვნილება, მაგრამ, ეს, ჯერ-ჯერობით თეორიულ და მეცნიერულ ჩარჩოებს არ სცილდება.

სასურსათო უსაფრთხოების მაჩვენებელი საქართველოში დაახლოებით შემდგენიარად გამოიხატება: ადამიანთა რაოდენობა, რომელიც არასაკმარისად იკვებება შეადგენს 1 მლნ-ს, მოშიშშილეთა რაოდენობა მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში შეადგენს 24,7%. ეს მაჩვენებელი მსოფლიოში შეადგენს 12,5 %, განვითარებად ქვეყნებში 14,9 %, განვითარებულ ქვეყნებში 5%-ზე ნაკლებს.

როგორია ჩვენი ქვეყნის საკვებით თვითუზრუნველყოფის პროცენტი? საერთაშორისო ნორმაა, რომ იმპორტი არ უნდა აღემატებოდეს სასურსათო პროდუქტების 20%. აბსოლუტურად 100-ვე პროცენტით თვით აშშ-ც ვერ უზრუნველყოფს თავის მოსახლეობას. საქართველოში ეს ზომა აღემატება 70%.

მეცნიერ-ეკონომისტები მიიჩნევენ, რომ საქართველო სასურსათო უსაფრთხოების ყველა დონეზე (სახელმწიფო, საოჯახო თუ ინდივიდუალურ დონეზე) არის სასურსათო უსაფრთხოების დაბალი დონის, ძალიან მაღალი რისკის შემცველი ქვეყანა.

ამის შესაბამისად, ქვეყნის ეკონომიკური სტაბილიზაციისა და მთელი აგრარული სექტორის მყარი განვითარების მიზნით, აუცილებელი ხდება, მეცნიერთა ერთობლივი ძალისხმევით დამუშავდეს სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის, გამოყენებითი ხასიათის, საქართველოს სასურსათო უსაფრთხოების სტრატეგიული პროგრამა.

როგორც ფაქტობრივი მონაცემებიდან ჩანს (საშუალოდ, ათას ტონობით): ხორბლის საკუთარი რესურსი შეადგენს 75.0, იმპორტი-651.0 მთლიანი რესურსი (მარაგის ჩათვლით)-796.0 (ზოგიერთი მონაცემით 1028.0)

ამის შესაბამისად, ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით მოიხმარება 110კგ ხორბალი (ფიზიოლოგიურ ნორმასთან შედარებით 87,3%), ხოლო იწარმოება მხოლოდ 18 კგ.

პურისა და პურ-პროდუქტების მოხმარება 1,8-2,0 ჯერ მეტია ფიზიოლოგიურ ნორმასთან შედარებით. კვების რაციონში პურ-პროდუქტებზე მოდის 60%, მაშინ როცა საერთაშორისო სტანდარტით იგი შეადგენს 15-30%, ამასთან, დაბალია საქართველოში მიღებული სტანდარტი-2399 კ/კალორია დღე-ღამე-ში. საერთაშორისო ნორმით იგი შეადგენს 2450 კ/კალორიას.

საქართველოს მოსახლეობა წელიწადში 700-800 ათას ტონა ხორბალს მოიხმარს, ქვეყანაში კი ხორბლის წარმოების მაჩვენებელი (მოხმარების მიმართ) 8-10%-ია (75-80 ათასი ტონა, 50-52 ათასი ჰა-დან), დანარჩენი ნაწილი უცხოეთიდან შემოდის.

საქართველოს სოფლის მეურნეობაში პროდუქციის ექსპორტ-იმპორტის მაჩვენებლები ბოლო წლების მიხედვით შემცირების ტენდენციით ხასიათდება. მთლიან ექსპორტში სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წილი წლების მანძილზე მცირდება 35,1-დან 24,2%-მდე. რაც იმაზე მიუთითებს, რომ საექსპორტო პროდუქციის წარმოებას არ ექცევა სათანადო ყურადღება.

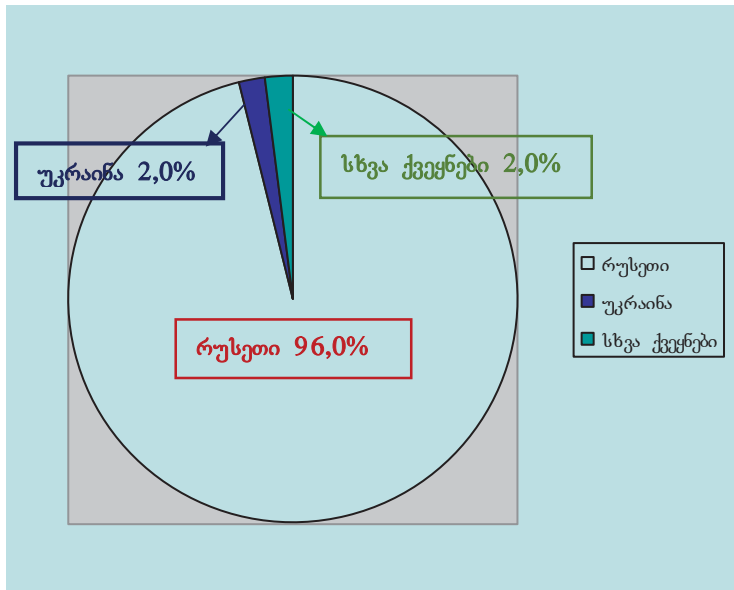
ექსპორტში ძირითადი ნაწილი სოფლის მეურნეობის პროდუქტებიდან მოდის ალკოჰოლურ, უალკოჰოლო და თამბაქოს ნაწარმზე და იგი მერყეობს 64,5-დან 70,9 %-მდე. რაც შეეხება იმპორტს, აქ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წილი 16,0-20,0 %-ია და აქაც იმპორტის ძირითადი ნაწილი ალკოჰოლურ, უალკოჰოლო და თამბაქოს ნაწარმზე მოდის-46,0 და 50,8%.

უარყოფითი ბალანსი ყველაზე თვალშისაცემია ხორბლის და მეცხოველეობის პროდუქტების წარმოებასა და მოხმარებას შორის.

როგორც წესი, ექსპორტისა და იმპორტის რეგულირება უნდა ხდებოდეს ეკონომიკური ბერკეტების მარჯვე გამოყენებით, სწორი სამარკეტინგო სტრატეგიითა და მოქნილი მენეჯმენტით.

დღეისათვის, საქართველო თითქმის მთლიანადაა დამოკიდებული იმპორტირებულ ხორბალზე. ხორბლის იმპორტი შეადგენდა: 2007 წელს 788 ათას ტონას, 2010 წელს 797 ათას ტონას, 2014 წელს 651.0 ათას ტონას. 2014 წელს ხორბლის იმპორტის საფასური შეადგენდა 151,7 მლნ. დოლარს, ექსპორტისა (53.2 ათასი ტონა) 12.4 მლნ. დოლარს.

ხორბლის იმპორტში რუსეთის წილი 96.0%-ია, უკრაინისა 2%, დანარჩენი ქვეყნებისა 2%. ექსპორტირებული მარცვლის 68.4 % თურქეთში ექსპორტზე მოდის. ჩვენი ქვეყნიდან ხორბლის ექსპორტის ზრდითაა დაინტერესებული ყაზახეთი, რაც უკავშირდება ყაზახეთიდან ევროპასა და თურქეთში ხორბლის ექსპორტის ზრდას.

ხორბლის იმპორტი: რუსეთი-96,0%;
უკრაინა-2,0%; სხვა ქვეყნები 2,0%

ხორბლის მთლიანი რაოდენობიდან (796.0 ათასი ტონიდან) გამოიყენება: სათესლედ 14.0 ათასი ტონა, პირუტყვის საკვებად-27.0, სპირტის საწარმოებად-2.0, სასურსათოდ-650.0 ათასი ტონა. დანაკარგი შეადგენს 13.0, ექსპორტი 53.2 ათას ტონას. მარაგი წლის ბოლოს 48.0 ათას ტონას.

საბაზრო ეკონომიკამ თავისი მკაცრი მოთხოვნები წაუყენა სოფლის მეურნეობას. დაუსაბუთებელმა და ნაჩქარევმა რეფორმებმა, სხვასთან ერთად, თავისი უარყოფითი კვალი დაამჩნია სასურსათო პროდუქტებით თვითუზრუნველყოფას, რის გამოც დაირღვა ექსპორტ-იმპორტის ბალანსი. საქართველოს სასურსათო ბაზარზე ჭარბობს იმპორტის მაჩვენებელი, რომელიც ხშირ შემთხვევაში უხარისხო პროდუქციითაა წარმოდგენილი.

არნიშნული გარემოება გადაუდებლად სვამს ხორბლის წარმოების სწორი სტრატეგიის შემუშავების საკითხს, რაც უზრუნველყოფს: იმპორტის ნაწილობრივ ჩანაცვლებას; მოსავლიანობის ზრდას; ხარისხიანი პროდუქციის წარმოებას; ნათესი ფართობების ზრდას; ფერმერთა ცოდნის დონისა და ცნობიერების ამაღლებას;

ხორბლის წარმოების სტრატეგიაში გასათვალისწინებელია ინტენსიფიკაციის პრინციპები: გულისხმობს ნიადაგის განოციერებასა და ნიადაგის მინიმალურ დამუშავებას, რაც ხელს უწყობს სასურველ ტენიანობას, ჰაერაციას, მცენარის კვებას და ფესვთა სისტემის განვითარებას, ენმარება მცენარეს სწრაფ განვითარებასა ზრდაში, უზრუნველყოფს თესვის ნორმის ოპტიმიზაციას (180–220კგ) 1 ჰა-ზე.

ამკარაა, რომ მეთესლეობის განვითარებას სახელმწიფოებრივი მიდგომა სჭირდება. მეთესლეობა უნდა მოექცეს ერთიანი, სახელმწიფოებრივი სისტემის ჩარჩოებში, რაც ითხოვს იმას, რომ საჭიროა შეიქმნას მეთესლეობის საგანგებო სახელმწიფოებრივი სამსახური, რომელიც გააკონტროლებს I და II რეპროდუქციის, ელიტური და სუპერელიტური სათესლე მასალის მიზნობრივ წარმოებას, ზონალური თავისებურებების გათვალისწინებით. სახელმწიფომ უნდა განსაზღვროს მეთესლეობის სავალდებულო კონტროლის სისტემაზე ეტაპობრივი გადასვლის პერიოდი, შესაბამისი სავალდებულო ნორმები და სამართლებრივი მოთხოვნა-ვალდებულებები.

სახელმწიფოებრივი დონის მოთხოვნების შესაბამისად და გათვალისწინებით მეთესლეობა უნდა განვითარდეს ზონების მიხედვით შერჩეულ ფერმერულ მეურნეობებში. ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია, რომ ჯიშთან, დარაიონებულ და მაღალხარისხოვან სათესლე მასალაზე მოთხოვნა დღითიდღე გაიზრდება და ამ მეურნეობებს ამ სფეროში კომერციალიზაციის ხაზით შეეძლება ნაბიჯის წინ გადადგმა. ასე დაიზოგება ქვეყნის სავალუტო თანხა, რაც ხმარდება უცხო ქვეყნებიდან ჰიბრიდების შემოტანას.

ამის ნათესაყოფად უნდა ითქვას, რომ საქართველოში ამ მიმართულებით უკვე არსებობს დადებითი გამოცდილება. მეთესლეობის მეცნიერულ საფუძველზე განვითარების საქმეში დიდ და სასარგებლო საქმიანობას ეწევა „ლომთაგორის“, კომერციალიზაციის პრინციპზე აგებული აგროკომპანია, სადაც შერწყმულია საერთაშორისო და ადგილობრივი გამოცდილება. აქ გამოყვანილია ხორბლისა და სიმინდის ახალი ჯიშები, რომლებიც ხასიათდება მაღალი აგროტექნიკური თვისებებით.

ეს მეურნეობა კარგი მაგალითია იმისა თუ როგორ უნდა გაუმჯობესდეს მეთესლეობის, ჯიშთაგამოცდისა და ჯიშთა სიწმინდის დაცვის საქმე. ასეთი ტიპისა და ფორმის მეურნეობები საჭიროა შეიქმნას საქართველოს

ცალკეულ რეგიონებში, რასაც ხელი უნდა შეუწყოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ.

ჯიშთა გამოცდის, მრავალი ათეული წლის მანძილზე კარგად აწყობილი სისტემის მომლამ გამოიწვია ის, რომ ქვეყანაში თვითნებურად შემოაქვთ წინასწარ შეუსწავლელი ჯიშები და ჰიბრიდები, რომლებსაც თან მოჰყვება ისეთი მავნებელ-დაავადებები, რომელთანაც შემდგომში ბრძოლა გაძნელებულია.

ადგილობრივი ჯიშების პოტენციური უნარი მაღალ და ინტენსიურ ტექნოლოგიებზე დაყრდნობით უნდა გაგაძლიეროთ და მაქსიმალური უკუგებით გამოვიყენოთ. ეს, უდავოდ მოითხოვს მეთესლეობის შემდგომ სრულყოფასა და მეცნიერულ საფუძვლებზე განვითარებას. ამ მხრივ მისასალმებელია ზოგიერთი ქართველი ფერმერის მცდელობა რათა აწარმოოს და გაამრავლოს ძველი ქართული აბორიგენული ჯიშები, რასაც ყოველმხრივი ხელშეწყობა სჭირდება.

ამჟამად, თესლის ხარისხი ჯიშის მფლობელის, მეწარმისა და მომხმარებლის ურთიერთობების სფეროშია მოქცეული. თესლის ინსპექციის, ჯიშური სიწმინდის და ხარისხის კონტროლის გაუქმებით დაუცველი დარჩა მომხმარებელი და ფერმერი, ბაზარი დაიკავა ფალსიფიცირებულმა პროდუქტმა და რაც მთავარია, საშიშროება დაემუქრა პირველადი მეთესლეობისა და სელექციის სფეროებს, შესაბამისად ჩვენს გენოფონდს.

საბაზრო ეკონომიკის მქონე განვითარებული ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ტრადიციულ მიდგომებს-სახელმწიფო რეგულირების სფეროს განეკუთვნება მხოლოდ იმ პარამეტრებზე სავალდებულო კონტროლის დაწესება, რომელიც მოქმედებს ადამიანის ჯანმრთელობაზე, გარემოზე, არა აქვს საყოველთაო გამოყენების სტატუსი, რაც აშკარად ჩანს იმ ევროპული ნორმატიული აქტების ანალიზისას, რომლებიც თესლისა და სარგავი მასალის სამოქალაქო ბრუნვაში დაშვების პირობებს განსაზღვრავს.

2005 წლის დეკემბერში მთავრობამ ჯიშთაგამოცდის სამსახური გააუქმა და შედეგად არ დააყოვნა. ამას მოჰყვა მეთესლეობის სისტემის მთლიანი მოშლა, რითაც ისარგებლეს მოხერხებულმა პიროვნებებმა და თვითნებურად, ყოველგვარი წინასწარი შესწავლისა და შემოწმების გარეშე დაიწყეს გაურკვეველი წარმომავლობის ხორბლის „სათესლე“ მასალის შემოტანა, დახარისხება, შესაბამისი ფუნქციონირებით დამუშავება და როგორც ელიტური სათესლე მასალის გაყიდვა. ამის შედეგად მარცვლის მოსავალი კატასტროფულად დაქვეითდა..

იმისათვის, რომ ქვეყანაში წესრიგი დამყარებულიყო, სასოფლო-სამეურნეო კულტურების, როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოეთიდან შემოტანილი ჯიშებისა და ჰიბრიდების, მათი წარმოებაში გავრცელებისა და მეთესლეობაში დანერგვის მიმართულებით, სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ შპს “მარცვლეულის ლოგისტიკის კომპანია“-ს დაავალა 2013 წლიდან დაწყებულიყო ჯიშთაგამოცდის სამუშაოები.

კომპანიის ხელმძღვანელობამ მოამზადა შესაბამისი პროექტი, შეარჩია ზონები და 2013 წლის შემოდგომიდან დაიწყო საშემოდგომო ხორბლის ჯიშების საკონკურსო გამოცდები.

ჯიშთაგამოცდის სამსახური ამ ეტაპზე სთავაზობს, რომ ახალ ჯიშებს ჩართავს ჯიშთაგამოცდის ქსელში და მათ შეაფასებს კომპლექსურად, გამოარჩევს უკეთესს და ამ ინფორმაციას მიაწვდის ფერმერს. ამასთან ერთად, პერსპექტიულ ჯიშს მიეცემა ოფიციალური რეკომენდაცია, რათა გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ დაუშვას გასავრცელებლად. გარდა ამისა, ის უცხოელი სელექციონერი, ფირმა თუ კომპანია, რომელმაც ფერმერს მიაწოდა ახალი ჯიშები ჩართვება ოფიციალურად სახელმწიფო ჯიშთა გამოცდის ქსელში. ამით იგი სისხლხორციელად არის დაინტერესებული, რათა მათი ჯიშები ოფიციალურად დაინერგოს სხვა ქვეყანაში.

საქართველოში, მარცვლეული მეურნეობის განვითარება და ხორბლის წარმოება უნდა ეფუძნებოდეს მთელი სოფლის მეურნეობის დარგის განვითარების ახლებურ ხედვას, რომელიც შემდგენიერად უნდა ჩამოყალიბდეს: სოფლის მეურნეობა, როგორც თვალსაწიერ ისე შორეულ პერსპექტივაში ორიენტირებული უნდა იყოს საბაზრო ურთიერთობათა მოტივაციებისა და მოთხოვნების შესაბამის მდგრად და უსაფრთხო განვითარებაზე, რომელიც უნდა ეყრდნობოდეს ურთიერთშეწონასწორებული, ზონალურად დიფერენცირებული ეკონომიკურ-ტექნოლოგიური გარემოს შექმნასა და სრულყოფას, მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის მიღწევებს, მტკიცე საწარმოო და სოციალურ ინფრასტრუქტურას და შესაბამის ეკონომიკურ მექანიზმს, რამაც საფუძველი უნდა შექმნას სასურსათო უსაფრთხოებისა და ეკონომიკური ზრდის უზრუნველსაყოფად, სოფლად სოციალური ვითარების გასაუმჯობესებლად.

ამის შესაბამისად, სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის ხაზით, მრავალ ფაქტორთა გათვალისწინებით დამუშავდა საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების მეცნიერულად დასაბუთებული პროგნოზული (პერსპექტიული) პარამეტრები.

ეკონომიკური პარამეტრების გათვლის შედეგად გამოვლინდა, რომ: ოპტიმიზირებული ვარიანტით, 2025 წლისათვის, საშემოდგომო ხორბლის ფართობის ოპტიმალურ ზღვრად მიჩნეულია: 114,0 ათასი ჰა, მოსავლისა-421,8 ათასი ტონა.

თვალსაწიერი (2025 წ) პერიოდისათვის, რომელშიც სრულადაა ასახული ბუნებრივ-ეკონომიკური პირობებიდან გამომდინარე მისი პოტენციური შესაძლებლობები, დადგინდა, რომ: ხორბლის წარმოების პროგნოზული მასშტაბების მისაღწევად საჭიროა:

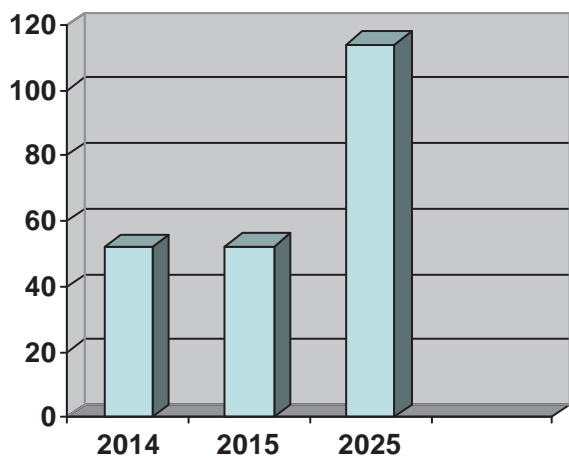
- სელექციისა და მეთესლების გაუმჯობესება და ხორბლის თესვა მაღალმოსავლიანი ჯიშებით;
- მცენარეთა დაცვის ინტეგრირებული სისტემის მიზნობრივი და სრულყოფილი გატარება;
- მატერიალურ-ტექნიკური რესურსებით მომარაგებისა და გამოყენების ზონალურ-დიფერენცირებული რეკომენდაციების დამუშავება და დანერგვა;
- პროდუქციის გადამუშავების, გასაღების, წარმოების საშუალებებით მომარაგებისა და მომსახურების ტიპის დამოუკიდებელი (ინტეგრირებული, კოოპერირებული და სხვა ფორმის საწარმოების) შექმნა;

ნათესი ფართობი (ათასი ჰა), მოსავლიანობა (ც/ჰა) და მოსავალი (ათასი ტონა)
(ფაქტიური (2008წ, 2014-2015წ. და პერსპექტიული (2025წ))

ხორბალი	საქართველო	ძირითადი რეგიონები				
		შიდა ქართლი	მცხეთა-მთიანეთი	კახეთი	ქვე-მოქართლი	სამცხე-ჯავახეთი
ნათესი						
2008წ	48,6	8,2	*	29,2	7,2	*
2014წ.	51,9	—	—	—	—	—
2015წ.	52,3	6,6	—	35,4	7,3	—
2025წ.	114,0	26,3	5,3	52,2	23,0	6,5
მოსავლიანობა						
2008წ	17,0	14,0	*	18,0	19,0	*
2014წ.	13,0	-	-	-	-	-
2015წ.	26,0	18,0	-	29,0	15,0	-
2025წ.	37,0	36,0	35,0	40,0	35,0	33,0
მოსავალი						
2008წ	80,3	11,3	2,0	52,7	12,4	1,6
2014წ	80,7	-	-	-	-	-
2015წ	133,4	11,8	-	102,1	10,6	-
2025წ.	421,8	97,3	19,6	193,1	85,1	24,1

შენიშვნა: * ამ რეგიონის მონაცემები სტატისტიკურ პუბლიკაციაში არ არის მოცემული.

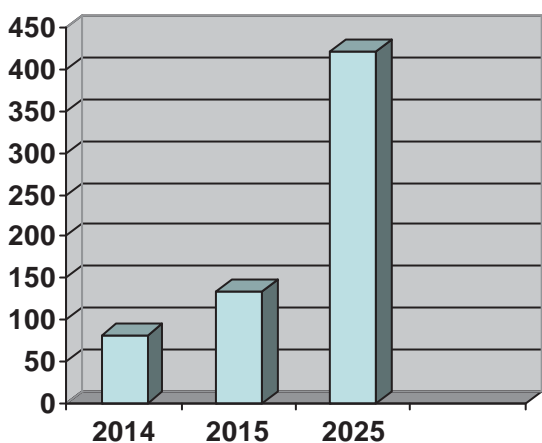
როგორც ჩანს, თვალსაწიერი (2025 წ) პერიოდისათვის, ხორბალი დიდი მოცულობით წარმოებული იქნება კახეთში, 2025 წელს, საქართველოში მოსალაღნელი წარმოების 45,7 %, შიდა ქართლში-23,0 %, ქვემო ქართლში-20,2 %.

ზორბლის ნათესი (ათასი კა)

2014 წ-51,9;
2015 წ-52,3;
2025 წ-114,0.

ნათესი

ზორბლის მოსავალი (ათასი ტონა)

2014 წ-80,7;
2015 წ-133,4;
2025 წ-421,8.

მოსავალი

ზორბლის წარმოების სტრატეგიას უშუალოდ უკავშირდება ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის მიღების საკითხი.

დღეისათვის, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტების წარმოებაზე ზოგიერთ ქვეყანაში დიდი სახსრები იხარჯება, მაშინ როცა მოსახლეობის დიდი ნაწილი ფაქტობრივად შიმშილობს. ეს გამოწვეულია ობიექტური რეალობით.

რა მდგომარეობაა ამ მხრივ, საქართველოში, რომლის აგრობიომრავალფეროვნებაც კულტურულ მცენარეთა წარმოშობის წინააზიური ცენტრის ნაწილად ითვლებოდა: განადგურების პირასაა უნიკალური სასელექციო მასალა, ადგილობრივ გარემო პირობებს შეგუებული, ენდემური ჯიშები და სახეობები; ქართული ბაზარი სავსეა პესტიციდებითა და გენმოდირებული ორგანიზმებით გაჯერებული იმპორტული პროდუქციით, მთლიანადაა მოშლილი თესლის ხარისხის კონტროლის სისტემა.

ამოსავალ პრინციპს წარმოადგენს ნიადაგის განოციერებისა და მცენარეთა დაცვის მიზნით ქიმიური საშუალებების მკაცრად მიზნობრივი და რეგლამენტირებული გამოყენება და ამის შესაბამისად, ეკოლოგიურად დაცული ზონების გამოყოფა. ძირითადი აქცენტი უნდა გადავიტანოთ პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებაზე.

დღეს-დღეობით, მიახლოებითი მონაცემებით, ამგვარი წარმოება მთლიანი მსოფლიო წარმოების მხოლოდ 2%-მდეა. თუმცა, არიან ისეთი ქვეყნებიც, სადაც უფრო მაღალ შედეგებსაც მიაღწიეს, მაგალითად ავსტრიაში ეკოლოგიურად სუფთა წარმოება 10%-მდეა. გამოიჩინეთ: შვეიცია, შვედეთი, გერმანია, იტალია, ფინეთი და სხვა. მაგრამ ვარაუდობენ, რომ უახლოეს მომავალში, აღნიშნული სიდიდე მსოფლიოს მასშტაბით მხოლოდ 5%-მდე თუ მიაღწევს და ისიც რამდენიმე ქვეყნის ხარჯზე.

როგორც ექსპერტები ასკვნიან, მცირე ქვეყნებს და მათ შორის საქართველოს განსაკუთრებული შესაძლებლობა აქვთ ბიომეურნეობების განვითარებისა და კონკურენტუნარიანი პოზიციების დაკავებისა. ამის საფუძველს იძლევა ზორბლის ადგილობრივი ჯიშების მაღალი აგროტექნიკური ღირსებები, რაც გამოიხატება იმაში, რომ ეს ჯიშები მორგებულია ზონალურ თავისებურებებს, ხასიათდება მკვეთრ ორგანიზმების მიმართ

მდეგობით, თესლმცოდნეობის მაღალ დონეზე დაყენებითა და გამართლებული აგროტექნიკური ღონისძიებების გატარების (ქიმიური პრეპარატების გამოყენების გარეშე) პირობებში პოტენციურად მაღალი, ეკოლოგიურად დაცული პროდუქციის წარმოების შესაძლებლობას იძლევა. ეს პოზიცია სახელმწიფოებრივი დონის რეკომენდაციად უნდა იქნას მიჩნეული.

ასე რომ, თუ საქართველო ამ მიმართულებით წავა დიდი შანსი აქვს გაიტანოს პროდუქცია ევროპის ქვეყნებში, სადაც მსყიდველობითი უნარი მაღალია.

რაც შეეხება ეკოლოგიურ წარმოებას, საქართველოს ამ მხრივ ორი ეტაპი აქვს გასავლელი:

1 ეტაპი არის გარდამავალი პერიოდი. ამ დროს ხდება მცენარეთა დაცვის ინტეგრირებული სისტემის დანერგვა.

მე-2 ეტაპი არის წმინდა ეკოლოგიური წარმოება.

გრძელვადიან პერსპექტივაში, გენმოდირიცირებული ორგანიზმების რეგულირება მოითხოვს ქვეყანაში შესაბამისი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის განახლებასა და განვითარებას, რაც, თავის მხრივ, გარკვეულ ხარჯებთან იქნება დაკავშირებული. ამას თან უნდა ახლდეს ბიოუსაფრთხოების საერთაშორისო კონვენციების დაცვა.

ეკოლოგიურად სუფთა სასურსათო პროდუქციის მიღება შეიძლება მხოლოდ ამ მიზნით გამოყოფილ ლოკალურ ზონებში, საგანგებოდ შერჩეულ ფართობებზე, სადაც გატარდება სპეციფიკური აგროტექნიკური ღონისძიებები. შეიძლება ასეთი ფართობები გამოიყოს კომერციალიზაციის პრინციპით, უშუალოდ მომხმარებელთა გარკვეული ჯგუფის დაკვეთით, ხელშეკრულების საფუძველზე. ასეთ ზონებში, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოების მოცულობები იქნება მცირე და შესაბამისად ძვირადღირებულიც. ეს იქნება დაკვეთილი ბიზნესის სპეციფიკური ფორმა, რომლის არეალიც სავარაუდოდ თანდათან გაფართოვდება, მაგრამ არა თვალშისაცემად.

ხორბლეულის საწარმოებლად, ეკოლოგიურად დაცული მიკოზონები სავარაუდოდ შეიძლება გამოიყოს დედოფლისწყაროს, სიღნაღის, საგარეჯოს, გურჯაანის, თელავის, ყვარლის რაიონებში.

მიახლოებითი პროგნოზული გათვლებით, 2025 წლამდე პერიოდისათვის საქართველოში ხორბლისათვის გამოსაყოფი 114000 ჰა. ფართობიდან ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის საწარმოებლად, კომერციალიზაციის პრინციპების დაცვით, პესიმიზტური ვარიანტის მიხედვით შესაძლებელია გამოიყოს 8700-9900 ჰა (7-8%), საიდანაც 18,0 ც. მოსავლიანობის პირობებში შეიძლება მივიღოთ 15,6-17,8 ათასი ტონა ხორბალი. ეს ხორბლის საკუთარი რესურსის 20,8-23,7 %-ს და მთლიანი რესურსის (მარაგის ჩათვლით) მხოლოდ 1,5-1,7 %-ს შეადგენს. ოპტიმისტური ვარიანტის მიხედვით 8700-9900 ჰა-დან 25 ც. მოსავლიანობის პირობებში შეიძლება მივიღოთ 21,7-24,7 ათასი ტონა ხორბალი. ეს ხორბლის საკუთარი რესურსის 29,0-33,0 %-ს და მთლიანი რესურსის (მარაგის ჩათვლით) მხოლოდ 2,1-2,4 %-ს შეადგენს.

მომხმარებელთა მიერ კომერციალიზაციის პრინციპების შესაბამისად, რაც საგანგებო დაკვეთებს გულისხმობს, შეიძლება გამოიყოს უფრო მეტი ფართობები ხორბლის ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის საწარმოებლად, რასაც მოერგება ზონალურად დიფერენცირებული აგროტექნიკური ღონისძიებები.

ხორბლის წარმოების სტაბილურობისა და მდგრადობის შენარჩუნების მიზნით დიდი მნიშვნელობა აქვს მარცვლეული მეურნეობის განვითარების სახელმწიფოებრივ რეგულირებას.

ამოსავალი მეცნიერული პარადიგმა უნდა გახდეს ივანე ჯავახიშვილის დასკვნა-დებულება: “თუ საქართველოში სწორი სახელმწიფოებრივი ხედვა იქნება, ხორბლის მარცვალ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გარანტი გახდება”.

ხორბლის წარმოების სახელმწიფოებრივი რეგულირება უნდა ეყრდნობოდეს:

1. მარკეტინგული სტრატეგიის ძირითად პოზიციებს;
2. ამ კულტურის განვითარების ძლიერ მხარეებს;
3. მეთესლეობის სახელმწიფოებრივი რეგულირების სისტემასა და ამ მხრივ მისაღებ პოზიციებს;
4. ჯიშთაგამოცდის მონაცემებსა და მოთხოვნებს;
5. თესლის ხარისხის შემოწმებასა და სერტიფიცირებას;
6. პროგრამირებული მოსავლის მიღების შესაძლებლობებს;
7. ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოების მასშტაბების ზრდას;
8. ხორბლის წარმოების სწორ და დასაბუთებულ სტრატეგიას, რაც უპირატესად გულისხმობს: იმპორტის ნაწილობრივ ჩანაცვლებას; ნათესი ფართობებისა და მოსავლიანობის ზრდას; ხარისხიანი პროდუქციის წარმოებას; ფერმერთა და სპეციალისტთა ცოდნის დონის, კვალიფიკაციისა და ცნობიერების ამაღლებას;

9. ხორბლის მოვლა-მოყვანის ზონალურად დიფერენცირებულ ტექნოლოგიურ პროგრამულ რეკომენდაციებს, რომელშიც განსაკუთრებულ ადგილს დაიკავებს მაღალი და უნარჩუნო ტექნოლოგიები, აგრეთვე პროდუქციის ტექნოლოგიური ხარისხის მართვა.

10. ადგილობრივი, აბორიგენული ჯიშების უპირატესობის აღიარებასა და მათი ფართობების ზრდას და ამის შესაბამისად სასელექციო მუშაობის გაფართოება-გაძლიერებას.

ამ მიზნით გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროში უნდა შეიქმნას შესაბამისი საგანგებო სამსახური, რომელსაც მკაცრად რეგლამენტირებულად განესაზღვრება ფუნქციები და ვალდებულება-მოვალეობები.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს ხორბლის მოვლა-მოყვანის ტექნოლოგიების სრულყოფილ სათვის სამეცნიერო კვლევის გაფართოებას და ამ მხრივ მეცნიერების ხელშეწყობას.

ამ ხაზით ჩასატარებელი გამოკვლევები მოიცავს მთელ რიგ მნიშვნელოვან ღონისძიებასა და ტექნოლოგიურ პროცესს. ამ მხრივ უნდა გამოიყოს:

- ნიადაგის დამუშავების ნიადაგდაცვითი სისტემის დამუშავება, რომელიც გამორიცხავს, ანდა მინიმუმამდე დაიყვანს ქარისმიერი და წყლისმიერი ეროზიის უარყოფით გავლენას. ეს სისტემა შეიძლება დაინერგოს 40 ათას ჰექტარზე მეტ ფართობზე;
- თესლბრუნვების ინტენსიური სქემების დამუშავება, წარმოების სპეციალიზაციისა და ნიადაგურ-კლიმატური თავისებურებების გათვალისწინებით;
- გამოკვლევების გაფართოება მცენარეთა მინერალური კვების მიმართულებით, რაც უნდა შეესაბამებოდეს მცენარეთა ზრდის ფაზებს, ჯიშობრივ სპეციფიკას, ბიოლოგიურ თავისებურებებს და რამაც უნდა უზრუნველყოს მინერალური სასუქების, ზონების მიხედვით დიფერენცირებული და მეცნიერულად დასაბუთებული გამოყენება;
- სარეველა მცენარეების წინააღმდეგ ჰერბიციდების გამოყენების საკითხების კვლევისას გათვალისწინებული უნდა იქნას აგროტექნიკური და ქიმიური ღონისძიებების შეთანაფობილი გამოყენება. ამასთან ერთად, შესწავლილი უნდა იქნას ნიტრატებისა და სხვა მავნე ნივთიერებების დაგროვების ხასიათი და დაისახოს გზები მათი ლიკვიდაციისათვის და მისგან თავის დასახსნევად;
- გამოკვლევების გაფართოება სახნავი მიწების ინტენსიურად გამოყენების საკითხებზე, რომლის დროსაც გათვალისწინებული უნდა იქნას საკვები და შუალედური კულტურების მოვლა-მოყვანა, იმ ვარაუდით, რომ მათი ფართობები გაიზარდოს 150-180 ათას ჰექტარამდე;
- განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს მიწათმოქმედების პროდუქტიულობის ამაღლებასა და მდგრადობას. ამ მიმართულებით დამუშავდება და სრულყოფილი გახდება მარცვლეულის მ.შ. ხორბლის მოვლა-მოყვანის ინტენსიური ტექნოლოგიური სისტემები, რომელიც უნდა შეესაბამებოდეს ახალი, მაღალეფექტური ჯიშებისა და ჰიბრიდების, მექანიზაციის ტექნიკური საშუალებებისა და მოწყობილობების, მინერალური სასუქების, ჰერბიციდებისა და პესტიციდების გამოყენების რაციონალიზაციას, აგრეთვე მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის მიღწევების გამოყენებას;
- სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების ზრდისათვის გადამწყვეტი ფაქტორია მცენარის პრინციპულად ახალი ჯიშებისა და ჰიბრიდების გამოყვანა, რომელიც უნდა ესადაგებოდეს ინტენსიური მიწათმოქმედების სამომავლო ტექნოლოგიურ და ეკონომიკურ მოთხოვნებს და რომლებიც გამოირჩევიან უარყოფითი გარემო ფაქტორებისადმი მედეგობით, მაღალმოსავლიანობითა და ხარისხობრივი მაჩვენებლებით;

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს:

- ზამთარგამძლე საშემოდგომო ხორბლის და მაგარი ხორბლის ჯიშებისა და ჰიბრიდების გამოყვანას (ჰექტარზე არანაკლებ 80-85 ცენტნერი მოსავლიანობით);
- გენური და უჯრედოვანი ინჟინერიის მეთოდების დამუშავებას;
- პროგრამირებული მოსავლის მიღების ტექნოლოგიური სისტემების დამუშავებას, მცენარეთა ბიოლოგიური თავისებურებების, ზონალური პირობებისა და მოსავლიანობის ამაღლების პროგრესული მეთოდებისა და საშუალებების დიფერენცირებული გამოყენების გათვალისწინებით;
- ეკოლოგიურად სუფთა სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მიღების ტექნოლოგიური სისტემების დამუშავებას, ზონალობის გათვალისწინებით;
- ღონისძიებების დამუშავებას პროდუქციის დანაკარგების შემცირებისა (ან აღმოფხვრის) და შენახვის სრულყოფის მიმართულებით;
- აგრობიომრავალფეროვნების შესწავლას და მისი შენარჩუნების ხელშეწყობი ღონისძიებების განხორციელებას.

მარცვლეული მეურნეობისა და ხორბლის წარმოების სახელმწიფოებრივ რეგულირებას მეცნიერულ საფუძვლად უნდა დაედოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მიერ, მეცნიერთა ერთობლივი მონაწილეობით, საგანგებოდ, დღევანდელი მოთხოვნების შესაბამისად დამუშავებული კომპლექსური მიზნობრივი პროგრამა „მარცვალი“ – (სახელმწიფოებრივი პროგრამული რეკომენდაციები და პრიორიტეტულ-სტრატეგიული მიმართულებები მარცვლეული მეურნეობის მდგრადი და უსაფრთხო განვითარებისათვის).

აღნიშნული პროგრამა გამოცემულია ცალკე წიგნად და დაინტერესებულ პირებს შეუძლიათ მისი, აგრეთვე შესაბამისი ელექტრონული ვერსიის გამოყენება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გალექსიძე, გ.ჯაფარიძე, ო.ქეშელაშვილი-სოფლის მეურნეობის მეცნიერების განვითარების პროგნოზი. საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის გამოცემა; თბილისი, 2015: 6-7; 17-19; 60-64.
2. ო.ქეშელაშვილი, გ.ჯაფარიძე-სოფლის მეურნეობის აღმავლობისა და მდგრადი განვითარების სტრატეგიულ-პრიორიტეტული მიმართულებები. სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე №34, თბილისი, 2015, 354-365.
3. “მარცვალი“ (სახელმწიფოებრივი პროგრამული რეკომენდაციები და პრიორიტეტულ-სტრატეგიული მიმართულებები მარცვლეული მეურნეობის მდგრადი და უსაფრთხო განვითარებისათვის); თბილისი, 2017; გამომცემლობა „აგრო“; 10-11; 17-24; 26.
4. გურამ ალექსიძე, გივი ჯაფარიძე, ომარ ქეშელაშვილი, ნოდარ ჭითანავა-მარცვლეული მეურნეობის განვითარების ტექნოლოგიური და ეკონომიკურ-ორგანიზაციული რეკომენდაციების შესახებ ანოტირებულ-კონკრეტულ ფორმით); გამომცემლობა „აგრო“; 13-23; 27-33.

Strategy, Priorities and Forecast of Wheat Production in Georgia

Guram Aleksidze-President of the Georgian Academy of Agricultural Sciences, Academician,

Omar Keshelashvili-The Secretary of Economic Scientific Department of Georgian Academy of Agricultural Sciences, Academician

Key Words: wheat, production, technology, seed production, export-import, strategy, priorities, state regulation, ecologically pure production, prognosis, perspective

Abstract

Wheat in Georgia is a strategic agricultural culture and it has a long history of development as well as a significant economic importance. Out of 20 species of wheat known in the world, the origin of 12 species is Asia, and 8 of them come from the South Caucasus, out of which 5 is Georgian endemic wheat.

Wheat production occupies one of the leading positions in Georgian Agriculture and is credited to be a guarantor of food safety in the country.

According to official data, the country produces 75 thousand tons per year and imports 651 thousand, so the total amount of wheat is 796 thousand tons. Wheat consumption per person is 110 kg (in compare with physiological norm - 87,3%), but actual production is only 18 kg per person. Georgian population consumes 700-800 thousand tons, and the country produces only 8-10 % of it, the rest amount is imported from abroad.

The article also highlights the importance of development of seed production and testing of species.

Expansion of wheat production in Georgia should be based on market demand and safe, sustainable development. Based on estimations, it has been defined that by 2025, the average optimal size of wheat area will be 114. thousand hectares, and the crop will reach 421,8 th, tons. By that time, the wheat crop will increase in

Kakheti region, in 2025, and reach 45,7%; in Shida Kartli expected growth will reach – 23,0%, and in Kvemo Kartli – 20,2%.

The wheat production is closely connected with the ecologically pure product manufacturing. From this point of view, Georgia has to pass two stages: 1. Transition period: implementation of integrated system of plant protection will take place. Stage 2. Development of ecologically pure production will be maintained.

State regulation is important for wheat production stability and sustainability, which should be attained through scientific researches, particularly by a complex target program “Grain” worked out by the Academy of Agricultural Sciences. The program represents state recommendations and prioritizes strategic directions for sustainable and safe development of grain cultures in Georgia. The document has been published in one volume, also electronic version of the book is available.